Az Óbudai Izraelita Elemi Iskola a magyarországi zsidó oktatás összefüggésében

1. A tanulás mint vallási kötelesség a zsidó hagyományban

„Tanítványod tisztelete legyen oly drága előtted, mint a magadé, tanítód előtt való hódolatod hasonlítson az Isten előtt való hódolathoz.” (Dr. Fischer Gyula: A tanító a zsidó hagyományban. In: ITÉ 1925., 50.évf. 6.-7. szám, 6. o.)

A gyermekek nevelése, oktatása ősidők óta vallási kötelesség a zsidók körében:
„Ismertesd meg azokat fiaiddal és unokáiddal is;” (5Móz 4:9)
Josua ben Gamla már az i.sz. 105-ben minden 6-7 éves zsidó gyereket tankötelessé tett, valamint elrendelte, hogy minden községben legyen tanító. Az iskola mint tanház (bét hamidrás) sokáig szinte azonosult a zsinagóga fogalmával: gyakran annak előterében vagy éppen magában a zsinagógában folyt a tanítás, így a {yootooltip title=[**rituális fürdő**] width=[300]}
mikve
{/yootooltip}, a temető mellett a zsidó közösség legféltettebb intézménye volt.
Mindez intellektuális szokásrendet, tanulási habitust, a könyvekhez fűződő pozitív kapcsolatot jelentett.
A magyar földön élő kisszámú zsidó gyerek feltételezhetően még a XV. században is a zsinagóga egyik helyiségében, vagy annak szomszédságában tanult.

A zsidó oktatás hagyományos, Magyarországon is létező intézményes formái a következők. Alapfokon legismertebb a {yootooltip title=[**héder**] width=[300]}**Héder: „szoba”**. Olyan osztatlan, egy „szobában” működő magániskola, ahol tandíjfizetés ellenében tanulnak a gyermekek. A kisgyermekek, akár már 3-5 éves kortól az alefbetet és az imakönyv olvasását tanulják, a következő szint a Tóra (Mózes öt könyvének) tanulása, idővel kommentárokkal.){/yootooltip}, ami egytanítós magániskola. Ide 5-6 éves kortól jártak a gyerekek. Ennek tananyaga a betűismerettől az alapszövegek (imák és Tóra, vagyis Mózes öt könyve) tanulásáig terjedt. A betűismeretek elsajátítására lányok is jártak héderbe, de a klasszikus szövegeket ők már nem tanulták. A község által fenntartott {yootooltip title=[
Talmud Tóra
] width=[300]}
Tálmud Tórá:
„tóraiskola”. A gyermekek taníttatása a szülők kötelessége, de a közösség felelőssége is, ezért hoztak létre a közösségek Talmud Tóra egyleteket. Az egylet kifizette a szegény gyerekek héder tandíját, vagy ingyenes iskolát tartott fenn a számukra. A 19. század második felétől a Talmud Tóra az iskolán kívüli hitoktatás elnevezése. (Lásd: héder){/yootooltip} működése gyakorlatilag megegyezett a héderrel, de tandíjmentes volt. Azokon a településeken, ahol csak néhány zsidó család élt, általánosabb volt a házitanító fogadása. Ugyancsak házitanító foglalkozott a gazdagabb családok gyermekeivel, fiatal Talmud-tudósok, művelt tanárok. A tehetséges diákok (kb. 13 éves kortól) {yootooltip title=[
jesívában
] width=[300]}
Jesíva (j’sívá): „ülés”
. Magasabb fokú iskola a Talmud tanítására.{/yootooltip} folytathatták tanulmányaikat, ahol a

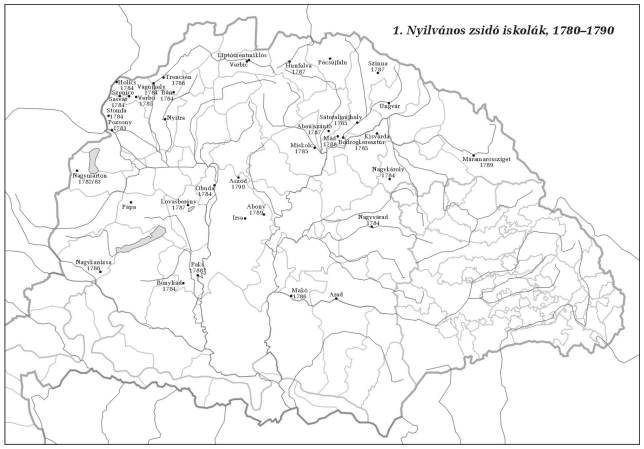
Talmud és magyarázatai volt a központi anyag.

2. A magyarországi zsidó iskolák története

Az alábbiakban Felkai László két alapvető munkájára támaszkodom:

- Felkai László: Zsidó iskolázás Magyarországon (1780-1890), Budapest: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, [1998].

- Felkai: A zsidó iskolák tantervi változásainak sajátosságai, in: A zsidó iskolaügy története Magyarországon, Budapest: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1994, 39-49. (Neveléstörténeti Füzetek 14)

A világi iskolázás kezdete 1780-1848-ig

A zsidók iskolázásában a felvilágosodás – mind a felvilágosult abszolutizmus állami intézkedései, mind a zsidó felvilágosodás szellemisége – döntő fordulatot hozott. Magyarországon II. József rendeletek sorával igyekezett javítani a zsidók gazdasági, társadalmi és műveltségi helyzetén. 1781. május 18-án kelt pátense a zsinagógák mellett zsidó iskolák felállítását is megkívánta. 1787-i rendeletében pedig azt írta elő, hogy a zsidó közösségekben az ügyintézés nyelve ne a héber, ill. a jiddis, hanem a német legyen!
II. Józsefnek ez az intézkedése is hozzájárult ahhoz, hogy egymás után jöttek létre német világi iskolák a zsidó közösségekben, elindítva az asszimiláció folyamatát. Az első ilyen iskola Nagymartonban nyílt meg 1782-ben, majd Pozsonyban (Nationalschule) 1783-ban, Óbudán1784-ben, Miskolcon 1785-ben, s hamarosan 30 zsidó iskola jött létre.
II. József többek közt azzal is ösztönözte a zsidó tanítókat, hogy 1788. évi rendelete értelmében hivatásuk folytatásának idejére fölmentette őket a türelmi adó fizetése alól.
II. József intézkedései nyomán a zsidók egyre több városban kaptak letelepedési jogot, bekapcsolódhattak az ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági életbe, iskolákat alapíthattak, egyetemi hallgatók is lehettek.
A II. József halála utáni évtizedekben, a XIX. század első felében visszaszorult az állami törekvés a nyilvános zsidó iskolák létrehozására, helyét átvette, de csak az 1830-as 1840-es években, a haladó szellemű zsidó községek belső törekvése. Ezekben a községekben (pl. Óbuda, Pest, Pozsony, Nagykanizsa, Arad, Pápa) jól képzett tanárok működtek, korszerűnek számító iskolákban. A gyermekek többsége ezekben az évtizedekben még a hagyományos oktatási formák valamelyikében tanult, azonban ezek az intézmények maguk is

modernizálódtak, átalakultak. Csak így magyarázható az, hogy az 1830-as, 1840-es években született zsidók körében, akiknek kétharmada semmiféle világi oktatásban nem részesült, a latin betűs alfabetizáció mégis más felkezeteket meghaladó arányú volt. Vagyis a latin betűs (német vagy magyar) betűvetést is megtanulták a héderben, aminek ez hagyományosan nem volt tananyaga.

A zsidó iskolák nevelési céljai és az asszimiláció kezdete

A zsidó iskolák céljának, tananyagának összeállításával kapcsolatban megoszlottak a vélemények. A konzervatív zsidó irányzat szigorúan ragaszkodott a vallási előírásokhoz, s ezért szembekerült az asszimilációval, tartva attól, hogy az évezredes szertartások mellőzése a zsidóság beolvadásával járhat. A reform nézetűek azonban Mendelssohn szellemében úgy gondolták, hogy a korszerű iskolában a vallási elemek megtartásával a világi műveltség irányában kell haladni: ezért a magyar és német nyelv, az írás, az olvasás, a számolás nagyobb teret kapjon. A korabeli zsidóság egyik kiemelkedő egyénisége, Löw Lipót (1811-1875) középúton állt. Véleménye szerint a zsidóság vallási közösség, hagyományainak tisztelete nem áll ellentétben a magyar hazafisággal és a világi műveltséggel. (Felkai, Zsidó iskolázás, 16. o.) Az asszimilációs folyamatot szolgálta a magyar nyelv építése. Egyes felvidéki iskolákban már az 1840-es évektől külön magyar tanítót is alkalmaztak, miközben Pesten a gyermekek többsége jobban beszélt németül, mint magyarul. A korabeli sajtó szerint a pesti zsidó iskola is komoly eredményeket ért el a magyarosodás terén. A Honderű 1843. évi 24. számában megjelent cikk szerint: „Bár minden közösségek csak annyit is tennének a nemzetiesedés körül, mint a Judafaj!” (818. o.)

Az óbudai elemi iskola megnyitására 1784. június 22-én került sor. Az ünnepi beszédet az az {yootooltip title=[**Oesterreicher Manes József (1788-1832**)] width=[300]}Lásd: Gombocz Eszter: „A csudálatos só”. Harc a himlő ellen. Oesterreicher Manes József, in: Remény 7. évf. 3.-4. szám, 2004, 24-28. o.{/yootooltip} tartotta, aki magyarországi egyetemi diákként szerzett 1782-ben doktori oklevelet, és aki német nyelvű írásai mellett magyarul is fogalmazott.

A zsidó iskolázás a szabadságharc bukásától a kiegyezésig (1849-1867)

A szabadságharc bukása utáni Bach-korszakban az országszerte jellemző megszorító intézkedések ellenére növelték az oktatás eredményességét a zsidó iskolákban. Egy 1857-ben kelt rendelet szerint a zsidó iskolákat a nem zsidó iskolák mintájára kell berendezni. A vallási tantárgyak mellett új, világi ismereteket is közvetítő tanulmányokra van szükség, a lányok tanítását nem szabad elhanyagolni (bevezették a kézimunka oktatást), új iskolaépületeket kell emelni. Ekkoriban kapott a legtöbb korábban megalakult zsidó iskola nyilvánossági jogot. Egy másik döntés értelmében 1856. után több úgynevezett Muster-Hauptschule, azaz minta főelemi iskola is létesült zsidó tanítójelöltek számára (pl. Pest, Óbuda, Arad, Nagykanizsa, Pozsony). Ugyancsak 1857-ben alakult meg az Országos Izraelita Tanítóképző Intézet, amely fontos állomása a zsidó tanügynek. Noha egyes iskolákban évekig szünetelt a tanítás, az 1850-es években számos új zsidó iskola jött létre. Míg 1850-ben még csak 83, addig 1859-ben már 304 zsidó iskola működött az országban. A Pozsonyi kerületben pl. 52-ról 131-re, a győri kerületben 16-ról 54-re emelkedett az iskolák száma. (Felkai, Zsidó iskolázás, 32.o.) Ekkoriban kapott lendületet a pedagógiai szakirodalom terjesztése is. A Cseh- és Morvaországból áttelepedett tanítók révén a magyar oktatók Pestalozzi, Diesterweg, Rousseau haladó tanaival ismerkedhettek meg. (Felkai, Zsidó iskolázás, 33. o.) A magyar nyelv terjesztését az iskolákban

több felekezeti fórum is szorgalmazta, pl. az Izraelita Magyarító Egylet, valamint a Magyar Izraelita című lap.

A dualizmus kora (1867-1918)

A dualizmuskori Magyarországon a zsidók száma csaknem kétszeresére emelkedett. Az egyesült Budapesten 190 ezer fölött volt a zsidó lakosok száma, s ezzel az európai nagyvárosok között a második helyet foglalta el. Asszimilációjuk minden eddiginél nagyobb méreteket öltött.

A zsidó iskolázás ekkor fejlődött a legdinamikusabban, igaz, az I. világháborúig ez elsősorban az elemi iskolákat és a polgári iskolákat érintette. Középfokú képzés ekkoriban még alig volt Magyarországon. Az első zsidó kongresszuson hozott 1868. XXX VIII. törvénycikk komoly előrelépést jelentett, amelynek értelmében minden hitközség köteles népiskolát létesíteni. A legtöbb zsidó elemi iskola, összesen 578, 1891-ben működött.

Egyes iskolák megszűnésének az volt az oka, hogy egy 1908-as törvény értelmében a népiskolákat ingyenessé tették. A csekély összegű állami támogatás kevésnek bizonyult a zsidó iskolák fenntartására. (1900-ban 6426 római katolikus, 2096 református, 1370 evangélikus, 501 zsidó felekezetű elemi iskola volt Magyarországon.) A zsidó iskolák többsége csak 4 évfolyamos volt, hiszen a tanulók nagy része 10 éves korában polgári iskolákban, gimnáziumokban vagy kereskedelmi iskolákban folytatta tanulmányait. 1900-ban 85%-uk koedukált iskolaként működött, legtöbbjük, 55 %-uk magyar tanjellegű, szemben pl. az evangélikus iskolák 28 %-val.

A nagyobb intézetek közül 1881/82-ben a nagykanizsaiban 512, a szegediben hozzávetőleg 506 diák tanult. Sok ezer zsidó gyerek azonban más felekezeti vagy éppen községi elemi iskolába járt, még a fővárosban is, ahol az 1880-as évek végén csak Pesten 3 elemi iskola működött. A létszám csökkenése már ekkor érezhető, noha a zsidó iskolában dolgozó tanítók többsége képesített volt (Felkai, Zsidó iskolázás, 54. o.), és magyarul is jól tudott tanítani. Fontos megemlíteni, hogy a hitközségek a nem zsidó iskolába járó zsidó vallású tanulók hitoktatását is fedezték, ami nem kis összeget tett ki.

Tantervek, módszerek

Mivel az I. világháború előtti, mintegy fél évszázados liberális időszakban a zsidóság egyre inkább asszimilálódott, az iskolai tantárgyaknál is az állami tantervekhez való fokozatos alkalmazkodás figyelhető meg. Az 1860-as évektől a magyar nyelvet is oktatták, egyre több iskola rendelkezett könyvtárral, szemléltető eszközökkel, újabb tankönyvekkel, ami a didaktikai szakszerűséget szolgálta. Legfőbb nevelési célkitűzésként a zsidó hagyományok tisztelete és a nemzeti műveltség elsajátíttatása fogalmazódott meg, s ezáltal az iskola mint a magyar kultúra terjesztésének színtere maga is elősegítette az asszimilációt. Érthető módon éppen ettől az időtől kezdve nőtt a különbség az asszimilációt elutasítók tábora és a neológ hitközségek által fenntartott iskolák között. (Felkai: A zsidó iskolák tantervei változásainak sajátosságai, 44. o.)

Az állami tanterveknek való behódolást (a szakszerűségen kívül) bizonyára erősítette az is, hogy a zsidó közéletet erősen befolyásoló fővárosi hitközség vezetői bizonyítani szerették volna, hogy mint zsidó vallású magyarok hűségesek a hazához, kiveszik részüket az ország építésében, és sokszor a zsidó etnikum mibenlétéről is megfeledkezve hajlandók asszimilálódni. (Felkai: A zsidó iskolák tantervi változásainak sajátosságai, 45. o.)

Zsidó iskolázás a két világháború között (1919-1944)

A trianoni békeszerződés következtében Magyarország területének kétharmad részét elveszítette, s a lakosság száma több mint a felére esett vissza.
Noha a nem zsidó elemi iskolák száma ezekben az évtizedekben is tovább nőtt, a zsidó felekezeti iskolák aránya fokozatosan csökkent. Míg 1913/14-ben 16 928 elemi iskolából 407 volt zsidó, 1919/20-ban 5.906-ból 186, 1929/30-ban pedig 6.618-ból már csak 157. (Felkai, Zsidó iskolázás, 88.) Diszkriminációs jogszabályok egész sora hátráltatta a zsidó iskolázást. Egy 1922-es miniszteri rendelet 197 zsidó elemi iskola közül 49-et szüntetett meg, 77 zsidó tanítótól pedig megvonta az állami segélyt. 1921-1930-ig több zsidó iskola szűnt meg, mint az bármikor az előző korszakokban. Sok helyütt a fokozódó anyagi gondok miatt zártak be iskolákat.
A Trianon utáni zsidóellenes megnyilvánulások és uszító kirohanások a zsidó lakosság, és így a gyerekek számának csökkenését is magával vonta. A zsidó vallású tanulók száma érthetően csökkent ebben az időben.
Míg az 1920/21-es tanévben az elemi iskolák 4,4 %-a tevődött ki zsidó tanulókból, addig 1935/36-ban már csak 2,5 százaléka. (Felkai, Zsidó iskolázás, 89. o.)
A zsidó tankötelesek alig a fele tanult felekezeti iskolában, a többi állami vagy községi intézetbe járt. Sok vidéki településen osztatlanul működtek az iskolák.
A fővárosban azonban jobb volt a helyzet. A magyarországi zsidóságnak mintegy a fele élt itt. A tárgyalt időszakban 14-16 zsidó elemi iskola működött, melyeket többségükben a Pesti Izraelita Hitközség, néhányat pedig az ortodox hitközség tartott fenn. 1936/37-ben a következő elemi iskolák működtek Budapesten (Felkai, Zsidó iskolázás, 89-90. o.):
A Pesti Izraelita Hitközség Wesselényi utca 44. szám alatti fiú-és lányiskola
A III. ker. Zichy utca 9. szám alatti iskola
A XI. ker. Váli utca 3. szám alatti iskola
A VII. ker. Bethlen téri fiú-és lányiskola
A Vilma királyné úti, ma Városligeti fasor 25. szám alatti Fiúárvaház fiú-és lányiskolája
Az V. ker. Phönix utca, ma Hollán Ernő u. 21. szám alatti iskola
A VI. ker. Eötvös utca 31. szám alatti iskola
A VII. ker. Dob utca 35. szám alatti elemi fiú-és lányiskola
A VIII. ker. alatti Magdolna utca 29. szám alatti József városi ortodox elemi fiú-és lányiskola
A X. ker. Cserkész utca 7. szám alatt iskola.

A tantervek tekintetében a zsidó elemi iskolák az államiakat követték. A tankönyveket, akárcsak az előző korszakban, a tantestület választotta ki. Zsidó és nem zsidó szerzők munkáit egyaránt használták. Szívesen forgatták Szegő Arnold magyar olvasókönyvét, az Egri-Cseh-féle ábécés könyvet.
A tanítási színvonal emelését szolgálták a sokszínű tantestületi értekezletek, ahol jellemalakítási közlések is szóba kerültek. Önképzőkörök indultak, kirándulásokat szerveztek, filmeket vetítettek. Említésre méltó a győri elemi iskola, ahol nagy hangsúlyt fektettek az oktató filmek bemutatására, a szemléltetésre. Sportkörök szervezésével az egészséges életmód javításán fáradoztak, és a nemzetközi versenyekbe is igyekeztek bekapcsolódni. A kötelező filmoktatást egy időre Óbudán is bevezették.
Gyarapodtak az iskolai könyvtárak, nem csak tanári, hanem ifjúsági könyvtárak is létesültek: „Az óbudai izr. hitközség székházában is megnyílt a nyilvános jellegű olvasóterem, ahol az összes hazai és több külföldi zsidó lapok naponta délután 4-9-ig, az olvasóközönség rendelkezésére állanak. Ugyanott rövidesen a zsidó könyvtár is meg fog nyílni.” (**Óbudai**

Izraelita Hitközségi Értesítő
, 1927. 1. évf. I. sz. 7.o.)

A hazafias és a vallási nevelés fokozására ünnepségeket, megemlékezéseket rendeztek. Lásd ehhez az **Óbudai Izraelita Hitközségi Értesítőjét** is.

Az alábbiakban néhány Trianon utáni zsidó elemi iskolát sorolok fel. Külön fejezetet szentelek az óbudai Zichy utcai iskola történetének.

1. A fővárosi ortodox hitközség felügyelete alatt a következő {yootooltip title=[**iskolák működtek**] width=[300]}A budapesti ortodox zsidó iskolák részletesebb kifejtését lásd: Balázs Pál: Forgószélben. A budapesti ortodox zsidóság és iskolái. Bp. Novella Kiadó, 2009.{/yootooltip}: a Dob utcai, 1924-től a Magdolna utcai, majd a Kertész utcai iskola.
2. Nagykanizsán, a dunántúli iskolaközpont elemi iskolájában 1927/28-ban 153 tanulót vettek fel, s az év végén 148 tanuló kapott osztályzatot.
3. A régóta eredményesen működő győri elemi iskolában 1929/30-ban 115 fiú és 139 lány tanult, számuk az év végére 9-cel csökkent.
3. A debreceni statusquo elemi fiú- és lányiskolában 1929-ben 308 tanuló járt. Itt 1928 után Vöröskereszt csoport is működött. A két utóbbi iskola azon kevesek közé tartozott, ahol hat osztály működött. Az első négy osztályban külön tanultak a fiúk és a lányok, az V-VI. osztályba vegyesen jártak a tanulók.

3. A zsidó iskola szükségessége az 1920-as években

A zsidó iskola működtetésének szükségességét két, egymással bizonyos mértékben vitába szálló érvvel támasztják alá a 20-as, 30-as évek zsidó gondolkodói. Az egyik megközelítés így hangzik:
„Ne legyen áldozat sok a számukra, de ne legyen áldozat sok a szülők számára sem, hogy akármilyen messziről ide küldjék gyermekeiket. Itt otthonra találnak, ahol önérzetüket nem éri bántalom és lelki értékük tudata nemcsak, hogy csorbát nem szenved, de még ápolást és fejlesztést nyer.” (Az Óbudai Izraelita Hitközség 1938. évi jelentése. 11.o.)

E szerint most, amikor a {yootooltip title=[**zsidótörvény**] width=[300]}**1938. május 29-én tették közzé** az úgynevezett „első zsidótörvényt” Magyarországon{/yootooltip} és a szélsőséges áramlatok vihara miatt támadások érik a zsidóságot, amikor „kívülről letagadják erényeinket, sőt szembetűnő jó tulajdonságainkat bűnnek igyekeznek bélyegezni” (u.o.), a zsidó iskola menedéket nyújthat, amíg a „közmondásos régi magyar vallási türelmesség felülkerekedik az indulatokon.” A fiatalok feladata „áldozatos hazafiasságban és felekezeti becsülettel” kitartani a jobb idők eljöveteléig. (u.o.) A jelenlegi helyzet tehát áldatlan, de pusztán átmeneti állapotnak tekintendő.

A másik fajta, valószínűleg kisebbséget alkotó érvelés felülkerekedik az aktuális politikai helyzeten, s a gyűlölködést az emberiség örök jellemzőjének tartja. E megközelítés így hangzik:
„Nekünk, zsidó tanítóknak, úgy vélem új feladatunk támadt. Hittestvéreink figyelmét fel kell hívnunk arra, hogy iskoláink ne legyenek „menedékvárosok”, ahol meghúzódhatnak

gyermekeink, …amíg átvonul felettünk a harag, az oktalan gyűlölködés hulláma, mert ….e gyűlölködés sohasem fog megszűnni, éppen azért, mivel nincs komoly alapja. Tehát vigyük át a köztudatba, hogy a zsidó iskolának minden időben van létjogosultsága, s azt a hitoktatás már sok ismert oknál fogva pótolni nem tudja, s így kapui nem zárulhatnak be gazdasági okokból. A zsidó iskola öntudatot, önmegbecsülést és egyenes gerincet ad gyermekeinkbe még a később felnőtt korukba is, amíg csak egy szikrányi zsidó lélek is lesz bennük." (Weisz Béla: Reflexiók Budapest zsidó oktatásügyének 150 éve cikkhez. ITÉ 59. évf., 1934. május 5. szám, 103. o.)
A zsidó iskola tehát ne pusztán menedékként szolgáljon, hanem a zsidó öntudat erősítését, táplálását tekintse feladatának. Weisz Béla, az 1920-ban újra indult óbudai Zichy utcai zsidó elemi tanára, majd igazgatója a túlélőkkel folytatott beszélgetések tanúsága szerint valóban ebben a szellemben tanította a gyerekeket. (Lásd pl. **Reisz László** emlékezését.)

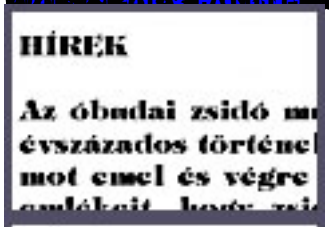
4. Az óbudai Zichy utcai zsidó elemi iskola XVIII-ik, XIX-ik századi rövid története

Az óbudai zsidó iskola első korszaka II. József császár uralkodásának idejére esik. 1783-ban kelt rendelete nyomán Óbudán már 1784-től működött négy osztályos hitközségi iskola, ún. Normalschule az óbudai Judenhof, magyarul zsidóudvar területén a Zichy utcában. Megnyitására 1784. június 22-én került sor. Az avató beszédet a község legműveltebbje, dr. Oesterreicher Manes József orvos tartotta. (Büchler Sándor: A zsidók története Budapesten a legrégibb időktől 1867-ig, Bp. 1901, 295.o.) Az első óbudai világi iskola annak a háznak a kisebbik, a kaputól balra eső részében létesült, amely eredetileg jobbágyház (Gemein Müllerisches Haus) volt. Az épület Varásdy Lipót 1858-61 között készített, hivatalos felmérésen alapuló térképén is látható. Az említett jobbágy ház a térkép szerint a Zichy utca 9. szám alatt lévő későbbi iskola helyén állhatott. Miután az épület 1788-ban kicsinek bizonyult, a zsidó község 1791 szeptemberében az egész házat megvásárolta, s annak a kaputól jobbra eső, tágasabb részében rendezték be az iskolát. (Gál Éva: Adalékok az óbudai zsidók XVIII. századi történetéhez, in: MIOK Évkönyv 1975/76, 101-121.o.) Az intézmény a későbbiek során „Musterhauptschule" címen szerepelt, majd talán az emancipáció következtében 1869-ben azzal a megkötéssel szűnt meg, hogy a zsidó vallású tanulók szombat-és ünnepnapokon fölmentést kapjanak a községi iskolába járás alól. (Berger J. Lipót: Az ó-budai izraelita hitközség iskolájának monográfiája, in: A Magyar-Zsidó Felekezet Elemi és polgári iskoláinak monográfiája, szerk. Barna Jónás és Csukási Fülöp, Bp. 1896, 245-259. o.)
A megszűnt iskolát több évtizeden át Braun Lipót igazgatta, s ő volt az első tanító, aki nyugalomba vonulásakor I. Ferenc József császártól a tanügy terén szerzett érdemének elismeréseképpen arany érdemkeresztet kapott. (Weisz Béla: Reflexiók, 1934, 103. o.)

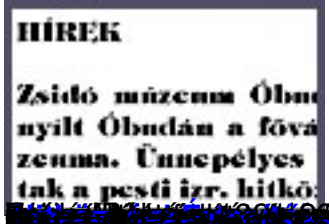
5. Az Óbudai Izraelita Elemi Iskola története 1920-tól 1944 márciusáig

HÍREK

Az óbudai zsidó m
évszázados történe
most emel és végre

HÍREK

Zsidó múzeum Óbu
nyílt Óbudán a föv
zeuma. Ünnepélyes
tak a pesti izr. hitkö

Óbudai Izraelita Hitközségi Értesítő

Hirdetmény!

Örömmel hozom szives tudomására a tisz. közönségnek,hogya hét folyamán az iskolánk trmeiben megnyitottuk két osztállyal a bővitett T Á L M U D T H Ó R Á T.

Az első osztályba járnak a kezdők:
kedden d. u. 4-6 ig,
szombaton 3- 6 ig.
Vezeti:Weiss Béla.

A másodikba járnak a haladók:
kedden d.u. 4-6 ig,
csütörtökön 4-6 ig és
szombaton 3-6 ig.
Vezeti:Berkovits Akiba.
A tanitás dijtalan.

A hitközség megtette kötelességét.Rendelkezésünkre bocsátotta az anyagi eszközöket. Én magam a legbuzgóbb ellenőrzéssel és irányitással akarom előmozditani a szent ügyet. Most már minden a szülőktől függ, vajon elküldik-e gyermekeiket,vagy sem? . . . . . .

Mielőtt a szülők azonban ebben a fontos kérdésben határoznának,kérem őket gondoljanak három dologra:

Gondoljanak a szülő legszentebb kötelességére: Tanitsd Thórára a te gyermekeidet!"

Gondoljanak arra,hogy megbocsáthatatlan vétek volna a kiváló alkalmat elmulasztani!

Gondoljanak végül arra is,hogy a Talmud Thóra a vallásos szellem kialakulásában életkérdést jelent és gyermekek hijján a Talmud Thórát be kellene

Zárnunk.Vajon melyik szülő venné magára a felelőséget Isten előtt az elmaradhatatlan következményekért?Azért is hinni akarom,hogy a sulyos felelőtudatában a szülők úgyfognak cselekedni,ahogy zsidó szülőkhöz egyedül méltó,azaz kivétel nélkül mindegyik [illegible] gyermekét.

Budapest, 1929 [illegible]

Király